

Ο αναρχισμός στην Αρμενία

☰ Κατηγορία: Παγκόσμια Αναρχική Ιστορία

Πολύ λίγα ιστορικά στοιχεία είναι γνωστά για το αναρχικό κίνημα στην Αρμενία. Αυτό εξηγεί ίσως και την παντελή έλλειψη στοιχείων στην ελληνική γλώσσα. Δίνουμε, λοιπόν, εδώ, για πρώτη φορά μάλλον, ελάχιστα στοιχεία που ανιχνεύσαμε από την ιστοσελίδα <http://stiobhard.tripod.com/east/armenia.html>

Ο Alphonse Jheon, φαίνεται ότι ήταν ένας από τους πρώτους και σημαντικούς Αρμένιους αναρχικούς που φυλακίστηκε από τις αρχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατηγορούμενος ότι

αποπλάνησε κάποιες κοπέλες από το βασιλικό χαρέμι (χωρίς, βέβαια, αυτό να είναι ιστορικά αποδεδειγμένο), ενώ αργότερα κρεμάστηκε από πράκτορες του τσάρου μετά την ήττα της Τουρκίας από τη Βουλγαρία το 1878. Από αναρχικές ομάδες, αλλά και εθνικούς φορείς, χρηματοδοτήθηκε η ανέγερση ενός μνημείου του Alphonse Jheon κι έτσι το άγαλμά του βρίσκεται σήμερα στην κεντρική πλατεία της πρωτεύουσας της Αρμενίας Γιερεβάν.

Ο ιστορικός John Kinross, υποστηρίζει στο βιβλίο του «The Ottoman Centuries» («Οι Οθωμανικοί Αιώνες») ότι στη δεκαετία του 1880, αρμενικοί μυστικοί σύνδεσμοι και ομάδες που ασχολούνταν με το εθνικό αρμενικό ζήτημα (εθνικοί) απέκτησαν επαφές και «πήραν ζωντάνια από τους αδελφούς τους Αρμενίους της Ρωσίας, κυρίως αυτούς του Καυκάσου, οι

οποίοι αντιλαμβάνονταν την επανάσταση αυτομάτως ως σοσιαλιστική και αναρχική...»

Ο πιο γνωστός Αρμένιος αναρχικός είναι ο Alexandre Atabekian, ο οποίος γεννήθηκε στην περιοχή του Καυκάσου. Το 1891 βρισκόταν στη Γενεύη και ήταν στενός φίλος και συνεργάτης του Πιότρ Κροπότκιν. Ο Atabekian αναμείχθηκε στις δραστηριότητες μιας ομάδας Ρώσων φοιτητών στη Γενεύη οι οποίοι εξέδιδαν διάφορα κείμενα στη ρωσική γλώσσα με την επωνυμία «Αναρχική Βιβλιοθήκη». Συναντήθηκε ακόμα με τους Ελυζέ Ρεκλύ, Ζαν Γκραβ και τον Paraskev-Stoyanoff. Ήρθε σε επαφή, επίσης, με αναρχικούς από τη Ρωσία, τη Γαλλία, την Ιταλία και τη Βουλγαρία. Ήταν μαζί με τον Κροπότκιν όταν αυτός πέθανε το 1921 και ανάμεσα σε αυτούς που οργάνωσαν τις αναρχικές δραστηριότητες στην κηδεία του στη

Μόσχα. Το 1929, εξαφανίστηκε μετά από κάποιους διωγμούς της κυβέρνησης των μπολσεβίκων εναντίον των αναρχικών.

Το 1891 εμφανίστηκε στο Παρίσι ένας αριθμός αναρχικών φυλλαδίων στην αρμενική γλώσσα, συμπεριλαμβανομένων των «L' Idee est une Force», «A L' Occasion de l' election du Catholicos», «Aux paysans Armeniens» και «Lettre aux Revolutionnaires Armeniens».

Στο διάστημα 1890 και 1894, κυκλοφορούσε μια αναρχική επιθεώρηση, η «Hamaink» («Κοινοπολιτεία»), από τον Atabekian, πρώτα στη Resht της Περσίας (Ιράν) και αργότερα στο Παρίσι και το Λονδίνο. Εμφανίστηκαν μόνο πέντε τεύχη στα οποία περιλαμβάνονταν άρθρα για την κατάσταση στην τότε Οθωμανική αυτοκρατορία, το Αρμενικό ζήτημα και ζητήματα του διεθνούς επαναστατικού κινήματος. Η επιθεώρηση περιέγραφε την

εκμετάλλευση σε βάρος του αρμενικού προλεταριάτου και καλούσε σε κοινωνικοποίηση της γης και αυτοκαθορισμό. Η επιθεώρηση αντιτάχθηκε σε ενδεχόμενη Ευρωπαϊκή παρέμβαση, την προσπάθεια συγκεντρωτικής οργάνωσης του Αρμενικού κινήματος και δήλωσε ότι όλες οι κυβερνήσεις είναι τυραννία.

Το 1896, εμφανίστηκε μια μπροσούρα με τον τίτλο «Aux Socialistes Revolutionnaires et Libertaires» από την ομάδα (;) «Quelques Libertaires Armeniens». Μεταφράστηκε στα γερμανικά και δημοσιεύτηκε στο τεύχος της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1896 του περιοδικού του Γκούσταβ Λαντάουερ «Der Sozialist».

Το καλοκαίρι του 1890, στο Tbilisi (στη σημερινή Γεωργία), συγκροτήθηκε μια συσπείρωση εθνικών και αναρχικών με το όνομα Επαναστατική Αρμενική

Ομοσπονδία ή απλώς «Dashnaktsouthian» (Η Ομοσπονδία). Στα μέλη της συμπεριλαμβάνονταν οι αναρχικοί Konstantin Hatisian, Christapor Mikaelian, Stepan Zartan, Simon Zavarian, Ruben Hanazad, Abraham Dastakian, H. Loris Malkian και Levon Sarkisian. Στην Ομοσπονδία συγκατοικούσαν μια σειρά από αντιμαχόμενες ομάδες και τάσεις, αλλά μια από αυτές δημοσίευσε ένα μανιφέστο το 1892, το οποίο πλησίαζε τις απόψεις των Ρώσων μηδενιστών, καλώντας στα όπλα και στην προπαγάνδα ανάμεσα στον λαό. Η τάση αυτή πήρε μέρος σε ένα κύμα βίαιων ενεργειών εκείνη την περίοδο, την ίδια περίοδο που τέτοιες ενέργειες συνέβαιναν στη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και τις ΗΠΑ.

Η ομάδα Dashnaks που αποσχίστηκε από την περισσότερο μαρξιστική Hunchaks το

1890, διακήρυξε: «Ο Αρμένιος δεν εκλιπαρεί πλέον. Απαιτεί τώρα όπλα στα χέρια. Δεν περιμένει πια βοήθεια από τις Μεγάλες Δυνάμεις, κάτι που δεν πραγματοποιείται, αλλά παίρνει την τύχη του στα χέρια του...»

Οι Αρμένιοι επαναστάτες, σε μια προσπάθεια να ξεσηκώσουν το λαό εναντίον της Οθωμανικής εξουσίας, άρχισαν να κολλούν πλακάτ με επαναστατικό περιεχόμενο στους τοίχους διαφόρων πόλεων της Κεντρικής Δυτικής Ανατολίας.

Η Επαναστατική Αρμενική Ομοσπονδία κυκλοφόρησε μεταφράσεις έργων αναρχικών στοχαστών, όπως του Κροπτόκιν, του Ρεκλύ, του Μαλατέστα και του Ζαν Γκραβ σε μπροσούρες. Τις μεταφράσεις έκανε ο Atabekian. Η ίδια οργάνωση, πάντως, κυκλοφόρησε και τουλάχιστον μια μπροσούρα του Ένγκελς.

Επίσης, ο Christapor Mikaelian, ήταν βαθύτατα επηρεασμένος από τη σκέψη και το έργο του Μ. Μπακούνιν έως το τέλος της ζωής του.

Το 1907 ο Paul Singer κυκλοφόρησε στα γαλλικά στη Στουτγάρδη μια αναφορά που παρουσιάστηκε σε ένα σοσιαλιστικό συνέδριο που διοργανώθηκε από το γερμανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα και την Επαναστατική Αρμενική Ομοσπονδία. Στην αναφορά αυτή γίνεται λόγος για τη ύπαρξη ενός αριθμού Αρμενίων ελευθεριακών το 1896 και ανακοινώνεται η «αυγή της σοσιαλιστικής επανάστασης» στην Ανατολή.

Επίσης, στο τεύχος του Νοεμβρίου 1907 του περιοδικού της Έμμα Γκόλντμαν «Mother Earth» αναφέρεται ότι «η αναρχική προπαγάνδα στις ΗΠΑ γίνεται σε όλες σχεδόν της ομιλούμενες γλώσσες

στη χώρα, συμπεριλαμβανομένων
ιαπωνικών, αρμενικών κ.λπ.»

Το 1910 κυκλοφόρησε το βιβλίο του
Mikayel Varandean (1874-1934) με τίτλο
«Hosankner», το οποίο ασχολείται με
ζητήματα σοσιαλισμού, εργασίας και
αναρχισμού.

*** Μετάφραση-παρουσίαση: Ούτε Θεός-
Ούτε Αφέντης, Μελβούρνη,
Φεβρουάριος 2005.**